

telijke en tijdelijke belangen, tussen die van de Heilige Stoel en die van de pauselijke staat, waarbij de eerste de neiging had in functie te treden van de tweede. Het langzame afbrokkelen van het pauselijke territorium en de Romeinse kwestie hebben bij veel beleidsbeslissingen op de achtergrond een rol gespeeld. De aandacht bleef daarom vooral gericht op staten die invloed bezaten op het internationale politieke toneel en op het organiseren en bewerken van de katholieke opinie in die staten. Voor het feit dat Nederland aan de periferie van de Romeinse belangstelling lag zijn twee, elkaar versterkende factoren in eerste instantie verantwoordelijk: Nederland had weinig invloed op het internationale politieke vlak en de Nederlandse katholieken hadden weinig invloed op het nationale. De belangstelling in de 'Cronaca Contemporanea' neemt dan ook significant toe in perioden dat op een van beide terreinen de Nederlandse katholieken, actief of passief, wel een factor van enige betekenis vormden. Een vijftal van die uitschieters zijn in het hierna volgende overzicht goed te herkennen: het herstel van de hiërarchie en de nasleep daarvan (1852-1854); binnenlands-politieke beroeringen en de onderwijskwestie (1866-1869); groeiend anti-liberalisme onder Nederlandse katholieken (1871-1875); partijvorming en toenemende macht van de katholieken in de binnenlandse politiek (1895-1898); en ten slotte de uitsluiting van de Heilige Stoel van de Haagse Vredesconferentie (1899).

Wat in het blad niet aan de orde kwam lijkt, vanuit Nederlands standpunt bezien, op zijn zachtst gezegd merkwaardig. Zouden bijvoorbeeld de grote contingenten Zouaven en de stromen geld uit Nederland voor de in het nauw rakende paus niet wat (meer) aandacht hebben verdiend? De redenen te reconstrueren waarom de *Civiltà* over bepaalde zaken zweeg en soms (bijvoorbeeld tussen 1886 en 1891) jarenlang helemaal over Nederland zweeg, is natuurlijk een speculatieve bezigheid. Gezien het karakter van het blad zou men kunnen veronderstellen dat geen volledige berichtgeving werd nagestreefd, maar vooral speciale (politieke) informatie en vingerwijzingen op tijdstippen dat die nodig leken. Het is niet duidelijk welke de bronnen waren voor de Nederlandse berichtgeving, maar het lijkt niet gewaagd daarvoor in de eerste plaats de Nederlandse jezuïeten aan te zien. Misschien werd ook geput uit de lopende rapportage van de Nederlandse jezuïetenprovincie aan het Romeinse generaalat en uit de correspondentie van de Haagse internuntius aan de Staatssecretarie. Daarnaast